

Atavistická jasnovidnost. Životní podmínky našeho hnutí (19. 10. 1915)

V I . p ř e d n á š k a

Rudolf Steiner

Milí přátelé,

jestliže si uděláte jakýsi náladový přehled - přičemž myslím spíše souhrnný přehled s vynecháním jednotlivostí - jestliže si tedy uděláte jakýsi náladový přehled toho, co v posledních přednáškách a úvahách jsem si dovolil před vámi vykládat, tedy uvidíte, že během vývoje, jakým se musel dát proud duchovně-vědeckého světového názoru, ukládá určité zodpovědnosti, velké zodpovědnosti tomu, kdo se cítí vůči tomuto duchovně-vědeckému světovému názoru zodpovědný. Neboť právě z úvah posledních dob jste mohli poznat, že člověku vzrůstají velké obtíže - jiný druh obtíží, nežli má jinak v životě - má-li se ve věci vyznat a jít správnou a přímou cestou.

V životě fyzické úrovně jsme v mnohém ohledu chráněni před zblouděním v jednom nebo druhém směru. Na tuto ochranu jsem upozornil již před mnoha léty, když jsem podal několik líčení problému strážce prahu, která potom během doby byla doplněna. Již ve starých člancích, které byly vloženy do knihy „Jak dosáhnout poznání vyšších světů?“, je možné vidět, jak je člověk na fyzické úrovni chráněn před snadným poblouzněním na jednu nebo na druhou stranu v rozumovém i mravním ohledu. Víte, že vcházíme do života tak, že nám jsou jaksi sebou dány usměrňující síly pro život. Víme přesně, že k volnému uplatnění své soudnosti procitáme vlastně v životě až později. Všimněte si dítěte a přirovnejte k němu duševní život dospělého. Pak uvidíte, jak v jistém ohledu smíte uznat jistý rozdíl mezi dětským životem a životem dospělého, že si můžete říci: Člověk vyrůstá z jakéhosi šerého života, který vede za svého dětství, vyrůstá v pozdějších letech ke svobodnějšímu uplatňování své soudnosti. Záleží skutečně na tom, abychom si právě tohoto odstínění v životě dobře povšimli.

Když lidé pozorují na dítěti celý průběh lidského života od narození až do smrti, tedy snad budou příliš málo dbát na tuto proměnu vnitřního duševního života. Ale je důležité, abychom se jí zaměst-

návali, abychom poznali, že v době, kdy naše soudnost ještě docela neprocitla, může se nám přiblížit právě to, co nás pak vede a řídí v pozdějším životě. Musíme jaksi v prvních letech života být obklopeni šerem ve svobodné vlastní soudnosti, aby do našeho rozumu, do našich mravních podnětů vešly určité usměrňující síly, aby nám nekrystalizovaly příliš brzy síly, které jsou nám dávány pro život, které jsou duševně vštípeny do naší bytosti - nechci říci přímo „vtěleny“ (einverscelt - einverleibt). Tím máme něco pro celý život, tím se řídíme skutečně v celém životě podle rozumových a mravních podnětů, duševně nám vštípených.

Když potom přistupujeme k pojmům duchovních světů, jsme v určitém směru učiněni svobodnějšími. Byla o tom často řeč a musí se o tom často mluvit, že také toto vstoupení do duchovních světů je jakýmsi opětným procitnutím z obyčejného stavu života, z obyčejných životních poměrů - tedy zase podobný rozdíl v životních proměnách jako v proměně z dětství k soudnosti života. Ale tím se skutečně snadno dostaneme do situace (když takto v pojmech, jak tomu má být, přijímáme duchovně-vědecký světový názor), že pevný směr života, který jsme dříve měli, začíná kolísat. Proto záleží na tom, abychom sebrali právě celého člověka, který je nám vštípen, když vstupujeme do chápání duchovních světů, protože tento v dětství nám vštípený, duševně vštípený životní kapitál nutně potřebujeme, abychom správně přistupovali k těm věcem, které nám mají být zjeveny ze světa za prahem života. A ukázal jsem vám, jak je snadné zbloudit tím nebo jiným směrem pod samozřejmými vlivy' různých časových proudů. Neboť takové poblouznění, jaké je například v Sinnetově „Esotemím buddhismu“, nastává tím, že na duši může působit (pravím, že může působit) silný impuls materialismu.

Ale jako bylo orientalizujícími vlivy možné zbloudit tím směrem, že se vlastně pomlouvá celá povaha dnešního Měsíce, právě tak můžeme na druhou stranu zbloudit tím, že určití lidé mají zájem na tom, nenechat vyjít pravdu o opětovných pozemských životech. Ten (a to je v tomto případě nikoli pan Sinnct, nýbrž někdo, kdo stál za ním), kdo má zájem na tom, aby se lidský pozemský život vytvářel tak, aby materialismus byl jaksi ještě vystupňován, vnáší něco takového jako nauku o Měsíci do jinak pravdivého systému a odchyluje tím pravdivý systém určitým směrem.

Víme také, že západní kultura se svým americkým přírůstkem stojí v posledních stoletích pod silným vlivem křesťanství. Já sám jsem se namáhal ukázat, že křesťanstvím nemůže být míněno jenom to, jak se nyní křesťanství chápe. Mnohé se pochopí teprve v budoucnosti a my sami teprve začínáme mnohé chápat z mystéria na Golgotě. Jenže vlivy křesťanství jsou skutečné vlivy, ty působí i tehdy, když jim lidé ještě nerozumějí. Jenže v uplynulých stoletích musely působit tak, že byla z křesťanství vyjmuta část všeobecných světových pravd, které se s křesťanstvím docela dobře snesou, ale porozumění nepostačovalo k tomu, aby jasně pochopilo, že jsou s křesťanstvím slučitelné - to, co se vztahuje k opětovným pozemským životům, to bylo z křesťanství vyjmuto. A tak vznikla západní kultura a její americký přírůstek z křesťanství, z kterého je vyloučena nauka o opětovných pozemských životech. Ukázal jsem, jak vědoci okultisté se ze své strany namáhali, jak chtěli jednostranně vynaložit všechno, aby jednou převzatý názor o křesťanských vlivech zachránili - právě ten názor, který vyloučil pravdu o opětovných pozemských životech. Poukázal jsem na určité okultistické směry, které jsou například ve styku s anglikánskou církví. Byli to vesměs vědoci lidé, o které se zde jednalo. Ba možno říci, že okultisticky byli mnohem lépe školeni, nežli vedoucí lidé Theosofické společnosti. Ale jim záleželo velmi na tom, aby nauku o opětovných pozemských životech dále vylučovali. To souvisí s tím, že popírali, že člověk - jak jsem to psal v „Tajné vědě“ - vchází během svého pozemského vývoje v poměr s ostatními planetami našeho slunečního systému.

Síly, které se zde vštěpují do lidské duše, mají hlavně co činit s lidským podílem na mimozemském kosmu, a právě o tomto podílu lidské duše na mimozemském kosmu chtěli by okultisté z této strany ponechat lidi v omylu. Chtěli by je odvést od vědomí, že duše má souvislost nejen se zemskými bytostmi a zemskými událostmi, nýbrž také s tím, co je venku ve vesmíru, co například k nám svítí z ostatních planet našeho slunečního vesmíru. Hlavně pak mají vlivy, které vycházejí z ostatních planet našeho slunečního systému při působení na člověka sílu vytrhnout duši jakožto živou duši z fyzické smrti. S tím mají především co činit, jak můžete vidět z vylíčení o životě mezi smrtí a novým zrozením, které jsem podával v různých souvislostech a z různých hledisek.

Když jdete nazpět ve vývoji lidstva, pak uvidíte, že právě v dobách, kdy zde ještě byly atavistické poznatky jakožto dědictví ze starých dob, obraceli lidé svůj pohled k ostatním hvězdám našeho slunečního vesmíru, a to, co se v naší době stalo tak pochybnou vědou - astrologií, hrálo ohromně

velkou úlohu. Můžeme se ptát, proč přestala astrologie hrát tuto úlohu. Protože musel být pohled duší odvrácen, aby křesťanství byl dán čas vžít se do pozemských poměrů. Jako musel být odvrácen jasnovidný pohled od imaginačního světa, tak musel být odvrácen pohled od vlivů, které vycházejí z planet naší sluneční soustavy. Co zbylo z astrologie, to všecko jsou staré tradice. Častěji jsem se o tom vyslovil. Můžeme jaksí říci, že stará jasnovidnost a také starý pohled a vlivy ze sluneční soustavy, z naší sluneční soustavy, to všecko bylo omezeno. Člověk byl orientován pouze na náš vnímatelný svět, na naše smysly, kterými měl vidět jenom to, co se děje na Zemi, aby mohly zesílit vlivy mystéria na Golgotě, aby mohly být vnořeny do duší, do citění věřících, aby se lidé mohli uvnitřnit. Neboť jasnovidnost byla ve starých dobách přece pouze vnější schopností. Lidé ji nepotřebovali získávat, měli ji jako dědictví. Jako máme oči a uši. tak měli lidé tehdy jasnovidnost. Ale přicházejí doby, ve kterých ji lidé budou stále více a více znovu získávat. Museli jsme jednou být odloučeni od duchovního světa a omezeni na vnější nerostný svět, aby z nitra ven mohlo být všecko zase vybudováno. Tak musí být vybudováno z nitra, co dříve viděli lidé zvenku.

Chci vám to naznačit schematicky. Představte si člověka se starým jasnovidným zrakem. Tu obrátil svůj pohled ven do hvězdné oblasti a viděl v ní různé duchovní vlivy, které z ní přicházely. Potom během dob pohasla tato jasnovidnost a lidský pohled byl omezen na pozemský život. Namísto dřívější jasnovidnosti muselo vstoupit něco jiného. Co tam muselo vstoupit, mohli bychom teď líčit takto: to, co dříve přicházelo z venku do nitra, to muselo by vyjít jít z nitra ven. Člověk by musel jaksí

to. co nebe do něho vstúpilo, zase promítnout ven, aby našel znovu souvislost s nebeskými jevy. Muselo by se jít právě opačnou cestou. Jc tomu skutečně tak, že lidská přirozenost se nachází právě nyní v této době v přeorganizování. Ona prošla chvílí nejvyššího zatemnění a jedním projevem toho jc to, co jsem nazval záplavou materialismu v 19. století. Ale pro lidstvo se připravuje již zase vyžívání navenek. Chceme-li to naznačit okultisticky, tedy můžeme říci, že lidé vnímali a mysleli dříve nejen svým fyzickým tělem, nýbrž vnímali a mysleli svým éterickým tělem. Co vnímali v těle éterickém, to si uvědomovali v těle astrálním jakožto astrologii. Dnes se v astronomii všechno vypočítává. Teď se musí tělo éterické znovu oživit a to souvisí s opětným objevením se Krista. Ale vidíte, že musí nastat oživení, vitalizace éterického těla.

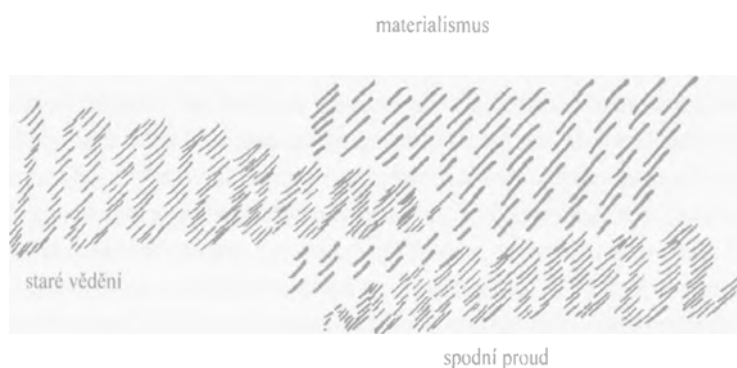
Můžeme učinit velmi pozoruhodné objevy, když za věcmi skutečně jdeme. Zmizel cit pro to, že člověk má tělo éterické. Naproti tomu se vynořil cit, že člověk má jenom tělo fyzické. Ale představíte si něco docela falešného, kdybyste mysleli, že tato domněnka, že člověk má jenom tělo fyzické, jc skutečně příliš stará. Ona není tak stará. Jestliže skutečně toto omezení na tělo fyzické bylo způsobeno záplavou materialismu v 19. století, pak museli lidé před tím přece mít nějaké tušení o těle éterickém. které zapadlo a teď se zase vynořuje. Nuže, mohl bych vám skutečně dát mnoho důkazů o tom, že lidé skutečně měli vědění o éterickém těle, které zde bylo a pak bylo zvolna ponecháno bez povšimnutí. Mohl bych vám přinést mnoho důkazů ze starších děl. Chci vám přečíst jen jedno místo z knihy, která vyšla v roce 1827. V ní najdete na straně 208 pozoruhodné místo. Budu je číst hodně pomalu, abyste během čtení mohli dávat pozor na to, jak jinak se o těchto věcech píše dnes pod vlivem docela zmaterializovaného světového názoru.

„*Spojujeme falešně s pouhým přijímáním pokrmu a nápoje a jejich zpracováním v trávicích orgánech pojem výživy. Nikoli pokrmem a nápojem, nýbrž krví se organismus vyživuje, a organický život se udržuje, a sice také krví - neutralizovaným zemským a éterickým životním principem*“ (on tady vlastně ukazuje, že nemluví o fyzické krvi, nýbrž o tom, co jakožto životní princip éterický je základem krve) „*ne dříve, nežli je krev v plastických kožích stupňována a jaksí sublimována na oživující a tvořivý dech - aura vitalis.*“

Co chce ten člověk tím říci? Vnější výživa, to vlastně není hlavní zjev, nýbrž na čem záleží, je to, že zatímco se děje vnější výživa, vysílají jídla ze sebe jisté výtažky do krve,

takže se děje jistý proces tím, co je základem krve jakožto éterizovaný životní princip. To je psáno v roce 1827. Pisatel dokonce zvýraznil místo, kde praví „*nežli je krev v plastických kožích stupňována a jaksí sublimována na oživující a tvořivý dech - aura vitalis*“ „Aura vitalis“ nemůžete přeložit jinak, než „éterické tělo“.

Muž, který to napsal, byl profesorem psychického lékařství na universitě v Lipsku a lékařem v Domě sv. Jiří tamtéž. Je to dr. Jan Kristián August Heinroth, o kterém jsem jednou mluvil v souvislosti s Goethem. Takový případ mohl by se rozmnožit na sta. Z toho můžete vytušit, jak docela jiný tu byl tón, jak v materialistickém světovém názoru zapadlo vedení, které zde bylo ještě před ne příliš dávnou dobou. Můžeme říci, že zde byl proud vědění, který vysychal, pak vzešel materialistický světový názor. Ale pod tímto proudem se jako spodní proud vyvíjelo v lidské přirozenosti to, co jsem řekl: z nitra ven buduje se zase spojitost s vesmírem.

Můžete nyní namítnout: Dokaž nám, že existovali lidé, kteří mohli něco tušit o tom, že zatímco na jedné straně přestávalo vědění o starých pohybech těla éterického, na druhé straně se z nitra éterické tělo zase oživovalo. Tu vám chci přečíst jedno místo z knihy, která vyšla ještě dříve a ze které můžete vidět, jak zde skutečně byli lidé, kteří upozorňovali na to, jak se v budoucnosti změní lidská organizace. Věc je ovšem vyprávěna velmi zahaleně, ale přece jen je vyprávěna. V této knize se vypravuje o jedné ženské postavě. Většina z vás bude vědět, až to místo budu číst, z čeho to je. Praví se zde, že tato žena se nachází k našemu slunečnímu systému v poměru, který se sotva odvažujeme vyslovit. V duchu, v duši, v síle představivosti chová, nejenom jej spatřuje, nýbrž doslova tvoří, část slunečního systému. Ona se cítí vtahována do oněch nebeských kruhu, ale docela zvláštním způsobem. Ona od svého dětství putuje kolem Slunce, a sice, jak se nyní objeví, ve spirále, která se stále více a více vzdaluje od středu a krouží směrem k vnějším oblastem. Vypravuje se zde tedy, že existuje duše v ženském těle, která nejde již se zemským životem, nýbrž se slunečním životem, že během života opisuje stále větší kruhy, ba že je možné mít za to, že tato paní, pokud je tělesnou, směřuje ke středu, a pokud je duchovní, směřuje k obvodu. Popisuje se duše, která žije s vesmírem:

„Makarie se nachází k naší sluneční soustavě v poměru, který se sotva smíme odvážit vyslovit. V duchu, v duši, v síle představivosti chová, nejenom jej spatřuje, nýbrž tvoří jaksí část slunečního systému; cítí se vtahována do oněch nebeských kruhů, ale docela zvláštním způsobem. Od svého dětství putuje kolem Slunce, a sice, jak se nyní objeví, ve spirále, vzdalující se stále víc a více od středu a kroužící směrem ke vnějším oblastem. Můžeme-li mít za to, že bytosti, pokud jsou tělesné, směřují do středu, pokud jsou duchovní, směřují k obvodu, pak patří naše přítelkyně k nejduchovnějším; zdá se být narozena jen proto, aby se od zemského odpoutala, aby pronikala nejbližší i nejvzdálenější prostory bytí. Tato vlastnost, jakkoli je nádherná, byla jí od nejranějších let propůjčena jako těžká úloha. Od malička pamatuje si své vnitřní Já jako proniklé svítícími bytostmi, rozjasněné světlem, kterého se ani

nejjasnější světlo sluneční nemohlo dotknout. “

Ona nese tedy v sobě zdroje světla a vnější světlo se jí nemůže dotknout.

„Často viděla dvě slunce, totiž jedno vnitřní a jedno venku na nebi, dva měsíce, ze kterých vnější ve své velikosti při všech fázích zůstával stejný a vnitřní se stále víc a více zmenšoval. Tento dar odtahoval její účast od obyčejných věcí, ale její výborní rodiče obrátili všecko v jejím vzdělání. Všecky schopnosti její oživily, všecky činnosti byly uvedeny v působení, takže dovedla vyhovět všem vnějším poměrům, a zatímco její srdce, její duch byl docela naplněn nadzemskými viděními, zůstávaly její činy a konání vždycky v souhlasu s tím nejušlechtlejším, mravním. Jak dorůstala, všude ochotná k pomoci, nedala si bránit ve velkých i malých službách, putovala jako anděl Boží na Zemi, zatímco její duchovní celek se pohyboval sice kolem světového Slunce, ale směrem nad svět ve stále rostoucích kruzích.

Přílišná plnost tohoto stavu byla poněkud mírněna tím, že také v ní se zdál střídát den a noc, neboť při utlumeném vnitřním světle snažila se plnit co nejvěrněji vnější povinnosti, kdežto při nově vysvítajícím nitru oddávala se nanejvýš blaženému klidu. Ba pozorovala také, že jakési oblaky čas od času kolem ní plynuly a zastiňovaly jí na nějakou dobu pohled na nebeské druhy, doba, kterou vždycky dovedla využít pro blaho a radost svého okolí.

Pokud svoje nazírání chovala v tajnosti, bylo zapotřebí mnohého, aby je snesla. Co z toho zjevila, bylo zneuznáváno a nesprávně vykládáno, nechala to tedy za svého dlouhého života navenek platit jako nemoc, a tak se o tom v rodině stále ještě mluví. Ale posléze přivedlo k ní dobré štěstí muže, kterého u nás vidíte, kterého nutno si vážit stejně jako lékaře, matematika a astronoma. Je to veskrze ušlechtilý člověk, který se k ní nejprve dostavil vlastně ze zvědavosti. Ale když ona získala k němu důvěru, popisovala mu postupně svoje stavy, přítomné připojila k minulému a do událostí uvedla souvislost, byl tím jevem tak zaujat, že se již nemohl od ní odloučit, nýbrž den za dnem snažil se stále hlouběji vnikat do tohoto tajemství.

Zpočátku, jak dal jasně na srozuměnou, považoval to za klam, neboť ona nezapírala, že od prvního mládí se pilně starala o hvězdářské nauky, že se v nich dobře vzdělala a nezameškala žádnou příležitost, aby si stále více znázorňovala světovou stavbu za pomoci přístrojů a knih. Proto si on nenechal vymluvit, že je to prý naučené, že se zde prý může předpokládat účinek vysoce upravené představitivosti, vliv paměti, spolupůsobení soudnosti, ale zvláště skrytého výpočtu. On je matematik, a proto je tvrdošíjný, jasný duch, a proto je nedůvěřivý. Dlouho se bránil, ale pozoroval přesně, co udávala, snažil se zjistit postup různých let, držel se zvláště nejnovějších údajů, které souhlasily se vzájemným stavem nebeských světél, až zvolal konečně: Nu, proč by neměl Bůh a příroda stvořit živou armilární sféru, duchovní kolový stroj, a zařídít, aby mohl sám vlastním způsobem sledovat chod hvězd, jako to pro nás koná hodinový stroj denně a po hodinách?

Ale zde neodvažujeme se jít dále, neboť neuvěřitelné ztrácí svou cenu, chceme-li to zblízka v jednotlivostech prohlížet. Řekněme tolik, že to, co sloužilo za podklad chystaných výpočtů, bylo následující: Jí, jasnovidce, se objevovalo ve vidění slunce o mnoho menší, než jaké viděla ve dne. Také neobvyklé postavení tohoto vyššího nebeského světla ve zvěrokruhu dalo podnět k úvahám. Naproti tomu vznikly pochybnosti a bloudění, poněvadž vidoucí označila tu či onu hvězdu jako rovněž ve zvěrokruhu se objevující, ale to nebylo lze na nebi pozorovat. Mohly to být tehdy ještě neobjevené malé oběžnice, neboť z jiných údajů dalo se soudit, že ona již daleko za dráhou Marsu blíží se dráze Jupitera. Viděla patrně nějakou dobu tuto planetu - těžko říci, v jaké vzdálenosti - pozorovala s údivem jeho ohromnou nádheru a pohlížela na hru jeho měsíců kolem něho, ale potom viděla jej podivuhodným způsobem jako ubývající měsíc, a sice obráceně, jak se nám objevuje přibývající měsíc. Z toho bylo usuzováno, že jej vidí ze strany a že právě začíná překračovat jeho dráhu a směřovat do nekonečného prostoru k Saturnu. Tam nenásleduje jí žádná představitivost, ale doufáme, že takováto věčná bytost nevzdálí se docela z našeho

slunečního systému, nýbrž až dospěje na jeho hranici, bude zase toužit nazpět, aby ve prospěch našich pravníků znovu působila do zemského života a dobrého konání. “

Zde máme velmi významně vylíčeno, jakou se duše, člověk, skutečně chce stát. Jak duše, člověk ze svého nitra se vrátí zase ke hvězdnému světu. Přečetl jsem vám vylíčení Makarie z knihy „Viléma Mcistera léta cestování“ od Goetha. On přitom výslovně podotkl, že neřekl všecko. On naznačil, že je to éterická báseň, slovy: „Uzavírajíce tímto tuto éterickou báseň, doufajíc v prominutí, obracíme se zase k oněm zemským pohádkám, o kterých jsme nahoře podali prozatímní náznaky.“

„Ale když jsme dospěli k tomuto bodu, nemůžeme odolat pokušení sdělit jeden list z našich archivů, který se týká Makarie a zvláštní vlastnosti, která byla údělem jejího ducha. Bohužel je tento článek psán teprve za dlouho potom, když obsah byl sdělen zpaměti, a tak se nedá považovat za docela autentický, jak by v takovém pozoruhodném případě bylo žádoucí. Ale ať je tomu jakkoli, sděluje se zde tolik, aby se podnítilo přemýšlení a doporučila pozornost, zdali někde bylo již zpozorováno a zaznamenáno něco podobného nebo tomuto se blížícího.“

Chtěl jsem vás upozornit na tuto epizodu z „Viléma Meistera let cestování“, protože z toho vidíte, že svojí duchovní vědou vycházíme skutečně vsvědčíc požadavkům doby. Lidská přirozenost se mění tak, že zrodí zase sama ze sebe to, co ztratila ze starého dědictví z předzemského člověka. A lidé budou muset včdět, co k nim přistupuje, jinak by byli docela zmateni. Tak musí se postavit do naší doby to, co je duchovní věda. Proti ní mají být stavěny barikády a tyto barikády se staví tím, že se lidé co možná nejvíce odvádějí od souvislosti se světovými tělesy sluneční soustavy. Tak vidíme, jak právě z určité strany je intenzivní zájem, aby se jistým věcem nedalo vzniknout. Včera jsem řekl: Jestliže je zde zájem o jednostranný směr, tedy najde vždycky podporu, zatímco proti všeobecné pravdě se bojuje a děje se všecko možné, aby se pravda k lidem vůbec nepustila. A bude patřit ke správnému postavení v našem duchovním hnutí, že si budeme plně vědomi, že pravda, která je hledána, bude vystavena útokům z mnoha stran.

Ale nic není nutnějšího, nežli abychom se snažili, chceme-li být vyzbrojeni, vyvíjet skutečně všestranně jasnost myšlení. Musíme mít na zřeteli, že to, co jako protivnické, zejména jako protivnické osobnosti vystupuje, jsou skutečně z velké části figuranti protivných mocností. *Vstupujeme do působení nadsmyslových mocností. Tyto nadsmyslové mocnosti, ke kterým patří Ahriman a Lucifer, působí samozřejmě v lidském životě skrze lidské duše, které jsou prostě jejich nástroji.*

Proto je nutno přesně vědět, oč se v tom nebo onom případě jedná. A nejnnutnější je neopomenout nikdy osvojení si docela jasného a přesného myšlení, jak nejlépe to jde. Víte, že život sám má své rozpory a Hegel vystavěl celou svoji filosofii na odkrývání rozporů v životě. Nejedná se o to vyhnout se rozporům v životě, ale jedná se o to, rozpor rozeznat a brát na něj zřetel. Ahriman a Lucifer nám mohou ublížit, jenom když nějaký rozpor zůstane nepozorován, když nemáme sílu a vůli rozpor odhalit. Všude tam, kde se zaplétáme do rozporu, který jsme jakožto rozpor nerozeznali, nýbrž jej prostě necháváme platit jako pravý-životní obsah, všude tam Lucifer a Ahriman mají možnost zmocnit se naší duše.

Vezměme pozoruhodný rozpor, se kterým jsme se zde setkali v posledních týdnech. Musel jsem vám, nucen okolnostmi, přečíst místo z dopisu jedné dámy, který obsahoval slova, že z její strany šlo jí „nikoli o nauku a nikoli o učitele, nýbrž o člověka“. Byla tedy hledána nikoli nauka a nikoli učitel, nýbrž člověk. Nauka byla jaksi vzata a postavena jako přídavek, hlavní cena byla přikládána člověku. Potom přišlo něco jiného, potom přišel právě opak. Člověk byl silně odmítnut a o nauce bylo tvrzeno, že se prý musí uznat za správnou. Pomyslete si, že na jedné straně se tvrdí, že se nehledá nauka ani učitel, nýbrž člověk a na druhé straně se tvrdí: nenávidím toho člověka, odmítám toho člověka, ten slibuje a neplní to, co slibuje, ale nauka je dobrá, nauku přijímám.

Co to vlastně znamená? To znamená, že jsem stál nějakou dobu v určitém poměru k jednomu člověku, ten mě zajímal a jeho nauka málo. Potom se od tohoto člověka odvrátím a tu zdůrazňuji to, co mě vlastně vůbec nezajímalo. Co jsem dříve odmítal, to zdůrazňuji.

Nauku jsem vůbec nepřijal a potom řeknu, že je dobrá. Je přece jasné, že mluvím nicotně, když se takto vyjadřuji. Říkám, že si podržuji to, co jsem původně vůbec nechtl přijmout, co vůbec nemohu mít, protože jsem to před tím odmítl.

Zde máte živý příklad ve světě existujícího rozporu. Jakkak můžete myslet, že tam, kde se uplatňuje takovýto rozpor, může být skutečný vnitřní poměr k našemu duchovně-vědeckému hnutí? Zde není žádná vnitřní příbuznost s tím, co je naše duchovně-vědecké hnutí. Je důležitá, milí přátelé, předvést si před oči takovýto skutečný rozpor. Neboť jestliže takové věci mezi sebou nezpozorujeme, pak nikdy nenajdeme přímou cestu do poznatku duchovního světa. Samozřejmě že nám mnoho může ujít, ale musíme mít dobrou vůli takové životní rozpory skutečně zpozorovat.

Ale na druhé straně se používá takovýchto rozporů, aby se právě jaksi vyzvedla pravda z kotev. Myslete si například, že by někdo řekl: Jistý člověk přináší nauku, ale ten člověk je plný rozporů, dokonce plný nemravností, dokonce ovládán silou zlého. Ale ta jeho nauka a různé jiné věci, které s touto naukou souvisejí, jsou dobré, ty že naprosto přijímá. Ano, ale jestliže nauka, o kterou se jedná, záleží právě v tom, že ten, kdo tuto nauku a hnutí pro tuto nauku zastupuje, touto naukou zjednává své vztahy k jiným lidem, že tedy poměr mezi sebou a jinými lidmi zjednává právě touto naukou, a jestliže nechce být vůbec ničím jiným, nežli nositelem této nauky, pak takovým stanoviskem se od něho žádá, aby se stal něčím jiným! A požadují se od onoho člověka různé jiné věci a vlastně se odmítá to, co jeho nauka podává, i když se říká: nauka je dobrá, ale ten člověk je špatný! Takovým způsobem mohou lidé, když se cítí slabí, aby nauku nějak napadli, něco pořídít proti nauce u těch, u kterých dojdou víry. To je nejlepší cesta, jak utlouci nauku, která se nedá vyvrátit - vydat ji lucifersko-ahrimanským mocnostem.

Jak často bylo právě v našem hnutí řečeno, že naše nauka nemá být jen pouhou teorií, nýbrž že má být bezprostředním životem. Když zůstane pouhou naukou, usmrcuje se, předává se Ahri-manovi - bohu smrti. To je nejlepší způsob - předat Ahrimanovi to, čemu se učí, a sprovodit to tak řádně ze světa. A je to způsob, který je velmi podobný tomu, co učinily jisté osobnosti, které stály za panem Sinnetem. Ty vnukly mu určitý směr, který nebyl správný, a zavedly ho na nesprávnou cestu. Tento směr záležel právě v tom, aby se pomluvilo to, co je správné. Měsíc, který je jakožto fyzický Měsíc protiváhou proti osmé sféře, je prohlašován za osmou sféru - tím se osmá sféra zakrývá, smazává. A později je to H.P.Blavatskou „opraveno“ tím, že se praví (místo toho, že Jahve zjednal lék proti osmé sféře), že Měsíc vytvořil jen nižší životní sféru, smyslnou sféru lidskou. Záleží tedy tato metoda v tom, že se po něčem rozšíří jakési výpary, které činí hodným pohrdání, a tím se to staví do falešného světla. Jestliže za věcmi přesně půjdete, uvidíte, že to, co se stalo zde u nás, je v podstatě podle téhož stříhu, jenže v menším měřítku. Je to pokus pomluvit to, co chce jakožto pravda vstoupit do světa. Onen člověk se cítí slabým, aby nauku vyvrátil, proto obviňuje toho, kdo má nauku zastupovat. S tím je spojeno to, že onen člověk je příliš slabý, aby nauku pronikl.

Je to ohromně pozoruhodný problém pro toho, kdo s vážností a důstojností stojí v našich řadách, neboť musíme tyto věci prohlédnout z vyššího hlediska. Uvádím tyto příklady, protože jsou blízko a protože nám ukazují, kam musíme obrátit pohled. V našem hnutí musí být nejostřeji zdůrazňováno (a bylo tomu tak po celá léta, co je naše hnutí mnou zastupováno), aby se atavistická jasnovidnost postavila do správného světla, aby se nikdo neklamal o starém atavistickém jasnozření. Co se vynašlo, aby to, co děláme nebo chceme, bylo nejostřeji znetvořeno, toho je příkladem, že se řeklo: „Je vidět, že je tu hnutí, které se vrhlo na pěstování jasnovidnosti.“

Lidé se namáhali obrátit věc tak, jakoby v tomto hnutí všichni lidé byli podněcováni pěstovat jasnovidnost. Když se činí něco takového, rozšiřuje se mlha po našem hnutí. Pravda je právě opačná, ale lidé už mají dobrý prostředek, aby vzbudili nenávisť proti našemu hnutí.

Potom zase někdo řekne: „Jestliže dnes vystupuje nějaké hnutí, tedy musí vystupovat tak, že již nepěstuje starou jasnovidnost, ale toto hnutí to činí.“ To znamená, že někdo zopakuje totéž, jen změní směr šípu. S tím se například setkáváme v naší blízkosti. V naší blízkosti se káže, přednáší, že zvláště mou osobou jsou ti, kdo jsou zde v Domachu shromáždění, přídržování k jasnovidnosti. při čemž se prý jedná o chorobné atavistické jasnozření. Přirozeně ten, kdo to říká, nemá tušení, co vlastně říká - on je samozřejmě figurantem. Ale musíme pohlédnout hlouběji do souvislostí. Musíme si ujasnit, že žijeme v době, kdy se proti nám takové vlivy uplatňují. A zvláště groteskně mohli bychom se s tím setkat, kdyby naše nauka sama vzala se jako zbraň proti nám a my bychom byli potírání svou vlastní naukou. I to se již dokonce stalo. Víte, že v jednom protiv- nickém spise posledního týdne se utvořil s citáty mysterijních dramát a Tajné vědy útok proti tomu, co já zastupuji. Máme tedy všude při díle moci, které nechtějí nechat vzejít pravdu.

O pravdu samou si nemusíme dělat starosti. Pravda smí jít do světa tak, že zdůrazňuje jenom to, co je kladné. Ale my se nesmíme postavit na stanovisko, abychom jen přemýšleli o tom, co stojí v knihách, nýbrž musíme uvádět v život to, co je v naší nauce jakožto životní princip. Což znamená, abychom život posuzovali podle zásad naší nauky, abychom tedy o každém vnějším útoku nemysleli tak, jak bychom museli myslet, kdybychom svoje nauky přijali jen jako teorii. Nutnost polemiky začíná teprve, když jsme napadeni. Ale potom musíme vědět, že máme nauku, kterou je možné lehce obrátit v její opak, a kterou musíme proto chránit a střežit. Zvláště se musíme chránit před všemi jednostrannostmi.

Bylo například slyšet ten nebo onen spodní tón v tom, co bylo tu a tam hovořeno, spodní tóny, které přicházejí z něčeho, co velmi snadno upadne do výstředností. A pak je velmi snadné nás potírat. Pomyslete jen, jak jsme byli nuceni říci mnohá slova o všelijakých výmyslech vzhledem k těm nebo oněm inkamacím. Kdybychom to hnali až do výstřednosti, že bychom se každé takové věci vysmáli, pak by mohli naši protivníci říci: „Oni zde něco učí, ale když mají o to nějak zavadit, pak se tomu sami smějí.“ Nemáme důvod odmítnout duševní jasnovidné zážitky, samozřejmě nemáme k tomu důvod. Máme jen povinnost hledat jejich základ, když jde o to, že ve službě osobní ješitnosti se duševní zážitky znetvořují, nebo dokonce když vnější běh událostí ukáže, že takové duševní zážitky nejsou správné. Nesmíme tedy, mohu-li se triviálně vyjádřit, vylít s vaničkou i dítě. Ve vědeckou teorii se jistě nesmi naše společnost přeměnit.

A také zde vidíte, že toto nebezpečí může přijít velmi snadno. Zmínil jsem se, že jistý spis, který nám byl v posledních dnech zaslán, je dovedně napsán. Je skutečně dovedně napsán, neboť není možné věrohodnějším způsobem naše hnutí napadnout, nežli když se řekne: „Ti se chovají tak, jakoby každý vztah smyslového světa ke světu duchovnímu odmítali!“ - To v tom spise stojí. Ve spise k tomu přiloženém se zvláštním způsobem vykládá: „Proč by se Matka Boží neměla také ještě znovu vtělit?“ Jistě je možné se ptát, proč by nemohla. Není důvod, proč by tomu tak nemohlo být. Ale můžete si být jisti, že exotemí život této Matky Boží by pak byl jiný, že takové znovuvtělení by nevystoupilo tak, jak vystoupilo tam, kde se na to činil nárok.

V těchto věcech se jedná skutečně o něco, co zdůrazňuji od mnoha let, takže jsem považoval za nutné vložit to do svého základního filosofického spisu. Zkuste číst jiné filosofie, najdete v teorii, ve výrazových formách v dřívějších spisech mnohé, co se vrací v mé „Filosofii svobody“. Ale jedna věc je v ní - aspoň ve způsobu, jak je s tím spředená jakožto etický princip, jakožto morální podnět - tak, jak je projevena, skutečně originálem. Je do ní poprvé vložen *mravní takt* jakožto něco, co se nedá pojmout pouhou soudností, nýbrž co se dá pojmout jenom celkem myslí, mámeli se lehce něčeho dotknout, abychom neupadli do výstřednosti a nechtěli jeden hřích vymetat druhým. Mravní takt - ten jsem se snažil co možná jasně definovat právě ve „Filosofii svobody“. Dnes je skutečně nutné zdůraznit, poněvadž máme co činit s osudnou věcí, že musíme se vyhnout nebezpečí propadnout druhé výstřednosti.

Včera jsem upozorňoval na různá nebezpečí. A právě při tom jsem pocítil nutnost dnes ještě něco přip ojit, protože jsem chtěl obrátit zřetel na to, že nesmíme snadno propadnout jiným výstřednostem. Celé naše působení a celá podstata našeho hnutí musí spočívat na tom, že pocítujeme a prožíváme náš vlastní život v souvislosti s duchovním světem. A potom, když je nám to svaté, musíme taktním způsobem odmítnout, aby bezprostřední osobní život, subjektivní osobní život byl do věcí zatahován. To není zase spojeno s tím, že bychom neměli pátrat, jak dalece jsme my sami znovuvtělením někoho. Ale nemá se hledat jiná osobnost vycházením od osoby. To by byla pohodlná cesta. Má se hledat takovým způsobem, jak jsem to sám v jedné přednášce naznačil. Má se hledat tak, abychom nejprve přišli na to, řekl bych - spatřili určité tajemství svého života. Pak půjdeme už dál.

V přítomné době musíme jít k dílu s veškerou přesností, aby nenastalo to, co by okultistickému hnutí bylo nanejvýš škodlivé, totiž pozvolné vžívání se do mlhavé atmosféry, do sféry nejasnosti. Musíme ve svých nitrech vždycky podržet na zřeteli, na jaké půdě stojíme, musíme podržet na zřeteli, že stojíme na půdě vážného důstojného duchovního hnutí. To jsou tak mnohá hlediska, která nás mohou vést k poznání, jaké jsou životní podmínky našeho hnutí. Když se mluví o tom, že vnější skutečnost je májou, tedy musíme ji také jako máju skutečně studovat. Nesmíme jen zdůrazňovat teoretickou větu, že vnější skutečnost je mája, a jednat potom s touto májou tak, jakoby ona byla tím nejdůležitějším, když se s ní konkrétně ve světě setkáme.

GA 254